

Η ΠΑΤΡΙΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ*

(ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ)

TΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΝ ἡ ὅπως λέγουν οἱ νεώτεροι ὁ Βελεστῖνος, τὰ Μετέωρα καὶ τὰ Τέμπη εἶναι τὰ τρία ὄλόφωτα καὶ περιλαμπῆ σημεῖα, περὶ ἣ ἔκεισσεται ὅλη σχεδὸν ἡ ιστορία τῆς Θεσσαλίας καὶ συγκεντροῦται ὅλη ἡ φυσικὴ ταύτης καλλονὴ καὶ ἡ ποίησις. Τὸ δόνομα Βελεστῖνος δὲν εἶναι οὕτε ξένον οὕτε ἄγνωστον εἰς ἔκεινους, οἵτινες ἐνέχυψαν εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας ἡμῶν ιστορίας ἡ ἡσχολήθησαν περὶ τὴν ἔρευναν τοπίων καὶ χώρῶν, εἰς ἀς ἡ φύσις ἀφθονα ἐπεδαψίλευσε τὰ ἑαυτῆς δῶρα. Ζῆσασα ἡ πόλις αὕτη μὲ τὸ δόνομα Φεραὶ ἐπὶ εἰκοσὶ καὶ πλέον αἰῶνας πολλάκις ὡς βασιλεύουσα καὶ οὐχὶ ἀπαξίως καὶ χριάρχος τῆς Θεσσαλίας ἀπάσης, ἀναφαίνεται κατὰ τὸν XII μ.Χ. αἰῶνα μὲ τὸ δόνομα Βελεστῖνος, ὡς νέος τις φοίνιξ ἐκ τῆς τέφρας τῶν ἀρχαίων Φερῶν, καὶ εἰ καὶ ὁ ἀνάδοχος αὐτῆς παραμένει μέχρι σήμερον ἀφχνῆς καὶ ἄγνωστος, ἐν τούτοις εὐδοκίᾳ Κυρίου διανύει ἡδη τὸν ὅγδοον αἰῶνα τῆς ἡλικίας της, δύναται τις δὲ νὰ εἰπῃ ὅτι ὁ Βελεστῖνος, ἐὰν ἐπισήμου ἀνδρὸς τὸ δόνομα βεβαίως προσέλαβε, θὰ ἀποβῇ ἀναμφιβόλως ὁ μέγας Μαθουσάλας τῆς Θεσσαλίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔλειπον τὰ ὑπερεπτακόσια ταῦτα ἔτη, καὶ ἂν ἀκόμη κάνεν φωτεινὸν σημεῖον δὲν διέλαμπεν εἰς τὸν δρίζοντα τῆς μαχρᾶς ταύτης χρονικῆς περιόδου, μόνη ἡ προνομία τῆς γεννήσεως ἐν αὐτῷ τοῦ 'Ρήγα, τοῦ κολοσσοῦ τούτου τῆς ἑθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας. μόνη ἡ προνομία αὕτη εἶναι ίκανὴ νὰ περιβάλῃ τὸ Βελεστῖνον μὲ τοσαύτην αἰγλῆν, ὥστε νὰ καταστήσῃ αὐτὸ πασιφανὲς καὶ πασίγνωστον. Ἡ γέννησις τοῦ 'Ρήγα ἐπέθηκεν ἀλγήως ἐπὶ τῆς ιστορίας τοῦ Βελεστίνου τοιοῦτον κοσμητικὸν ἀδάμαντα, ὥστε

* Σημ.-* Ή ανωτέρω χαρισσα καὶ ἐπαγωγδς διατριβή, παραγωρηθεῖσα εὑμενῶς χάριν τοῦ 'Η μερολογίοις ο ὑπὸ τοῦ εὐπαιδεύτου φίλου καὶ συνεργάτου κ. Χρ. Οἰκονόμου, ἀπεπάσθη ἐκ μαχρᾶς ἀνεκδότου μελέτης.

τὴν λάμψιν αὐτοῦ θὰ ἔξηλευεν ἀναμφιθόλως τὸ ὥραιότερον στέμμα. 'Αλλ' ἦθελεν ἵσως ἐρωτήσει τις διαπορῶν ἡδη ποῖον εἶναι τὸ θαυμαστὸν τοῦτο χωρίον, ποῖον εἶνε τὸ Βελεστίνον, εἰς τὸ ὅποῖον μετὰ τρία ἔτη — τὸν Ἰούλιον τοῦ 1898 — θέλει συρρεύστει ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς, ἵνα πανηγυρίσῃ τὴν ἔκατοντα-ετηρίδα τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ρήγα, καὶ ἵνα ἀναστηλώσῃ ἔκεε σεμνὸν τὸ δρμοίωμα τοῦ ποιητοῦ, τὸ ὅποῖον καλλιμάρμαρον θέλει ἀνεγείρη ἡ ἔθνικὴ εὐγνωμοσύνη; Τοῦτο λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω σήμερον εἰς τοὺς φίλους ἀναγνώστας τοῦ Ἡμερο-λογίου. 'Ας μὴ παρεξηγηθῶ δὲ διὰ τὴν αὐθίζετον ταύτην ἀντι-προσωπείαν ἀπὸ τὸν φίλον μου κ. Ἀλέξ. Τρυγώνην, εἰς δὲν ἀνα-γνωρίζω πλήρη τὰ δικαιώματα καὶ τὰ ἐφόδια τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀντιπροσωπεύσεως τοῦ Βελεστίνου ἐν τῷ ἔθνικῷ συνεδρίῳ.

Πρὸς Δ. τοῦ Βώλου τῆς ὥραιάς ταύτης νύμφης τοῦ Παγαση-τικοῦ, ως τὸν ἀπεκάλεσεν ὁ κ. Δηλιγιάννης, καὶ εἰς ἀπόστασιν τριῶν καὶ πλέον ὥρῶν ἀπ' αὐτοῦ ἔκτείνεται ἐπὶ ὑψωμάτων συν-εχομένων πρὸς τὸ Χαλκοδόνιον ὅρος ἡ ἀρχαία καὶ περιώνυμος πόλις τῶν Φερῶν τὸ σημερινὸν Βελεστίνον. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ μοιραίως ἔπαθε σήμερον τὸ πάθημα τῆς Κοντικῆς λέμβου καὶ ἔγένετο ἀρσενικόν, δύναται τις νὰ πηγαίνῃ ἐκ Βώλου διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ὅτε ἡ ἀπόστασις σμικρύνεται εἰς τρία τέταρτα τῆς ὥρας περίπου. Καθ' ὅδὸν οὐδὲν σοῦ διεγείρει τὴν περιέργειαν. 'Ο σιδηρόδρομος ἀναρριχώμενος ἐπὶ τινος παραφυάδος τοῦ Πη-λίου ἀσθμαίνει, ως ὁ γέρων ξυλοκόπος τοῦ Αἰσώπου, καὶ προχω-ρῶν βραδέως κάμιει νὰ παρελαύνουν ἐνώπιόν σου βουνοὶ ἥλιοκα-εῖς, καχεκτικοὶ καὶ γυμνοὶ, ἐναλλασσόμενοι κατὰ μικρὰ δ.αστή-ματα πρὸς ὥραια χομψότατα φυλακεῖα ἐστημένα εἰς πᾶσαν δια-σταύρωσιν τῆς δημοσίου ὅδου μετὰ τῆς σιδηροδρομικῆς καὶ λό-φος κωνοειδῆς, χειροποίητος τὸ πιλάφ-τεπὲ τουρκιστὶ λεγόμενον. Οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου δεσμεύει τὸ βλέμμα σου. 'Αλλ' ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς παραφυάδος ταύτης τοῦ Πηλίου διανοίγεται ἐνώπιόν σου ἀκανής καὶ ἀτέρμων ἡ μεγάλη ἡ ἔηρά, ἡ μονότονος, ἡ ἥλιοκατὴς πεδιὰς τῆς Λαρίσης, ἐν ᾧ κάτω πρὸ τῶν ποδῶν σου καὶ ὀλίγον ἀριστερὰ θάλλει χωρίον χαριέστατον, δύσις μαγευ-τικὴ καὶ χλοερά, φύσις φυλλομανής καὶ ἀκμαία, δασύλλιον περι-καλλές καὶ τερπνόν, τὸ δασύλλιον τοῦ Βελεστίνου, ὅπερ δλονὲν κινεῖται, δλονὲν τρέχει, δλονὲν πλησιάζει, σὰν νὰ θέλῃ νὰ σὲ στα-ματήσῃ, σὰν νὰ θέλῃ νὰ σὲ ὑποδεχθῇ, σὰν νὰ θέλῃ νὰ σὲ χαιρετί-σῃ. Καίτοι δὲ οἱ γείτονες λόφοι καὶ αἱ πυκναὶ τῶν δένδρων συστά-δεις ἀποκρύπτουσιν ἀπὸ τὰ ὅμικτά σου τὰς οἰχίας τοῦ χωρίου. ἐν τούτοις διὰ μέσου τῶν πρασίνων φυλλωμάτων διαφαίνεται ἡ

πόλις τοῦ Ἀδμήτου καὶ τῆς Ἀλκήστεως, διαφαίνονται αἱ Φεραὶ τοῦ Ἰάσονος τοῦ ταγοῦ τῆς Θεσσαλίας ἀπάσης, διαφαίνεται τοῦ Ῥήγα τὸ Βελεστῖνον, τοῦ ποιγιτοῦ Ῥήγα, τοῦ ἐθνεργέτου Ῥήγα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ δποίου πόσοι πόθοι καὶ πόσαι συγχινήσεις, πόσα ὄνειρα καὶ πόσαι ἀναμνήσεις δὲν πλημμυροῦσι τὰ στήθη μας καὶ δὲν κανακλύζουσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν. Εἶναι ἡ Βηθλεέμ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἀν εἰς σπήλαιον Θεοτόκον δὲν φέγγη παντοτεινὴ κανδήλα καὶ δὲν σημειοῦται ἐπὶ τῶν παρειῶν αὐτοῦ τὸ παρήγορον τῆς ζωῆς ἀστρον, ὑπάρχει ἀκόμη τὸ φρέαρ τοῦ Ῥήγα, ὅπερ ἀνέβλυτε τὸ ζῶν ὅδωρ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἀπολυτρώσεως, ὑπάρχει ἀκόμη ὁ χῶρος, ἔνθα ἦτο ἐστημένη ἡ πατρικὴ αὐτοῦ αἰκία, ἀπὸ τῆς ὥποιας εἰδε τὸν πρῶτον ἀπὸ τοῦ Πηλίου ἀνατέλλοντα ἥλιον ὁ Ῥήγας, ὁ μέγας Ῥήγας, ὁ Ζεὺς Ῥήγας Τοιαῦται συγχινήσεις ἀνέκφραστοι, τοιαῦται ἀναμνήσεις γλυκεῖαι, τοιαῦται ἰδέαις ιερᾶι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ ἀφήσουν νὰ παρέλθῃς ἀσεβῶς τὸ προσκυνητήριον τοῦτο, χωρὶς νὰ σταματήσῃς νὰ τὸ ἴδης, χωρὶς νὰ ὑπάγῃς νὰ τὸ ἐπισκεφθῆς. Σὲ συναρπάζει ἡ θέα, σὲ συγκρατεῖ ἡ ἰδέα. Δέσμιος Προμηθεύς, οὔτινος τὰ σπλάγχνα δὲν κατατρώγει ἀετός, ἀλλὰ πόθος νὰ ἴδης τὸ ταχύτερον τὰς ἀρχαὶς Φεράς, νὰ πήγες ἀμέτρως ἐκ τοῦ ὅδατος τῆς Ὑπερείας, νὰ ἐπισκεφθῆς ἀμέσως τὴν πατρίδα τοῦ Ῥήγα καὶ νὰ εύτυχησῃς νὰ ζήσῃς ἔστω καὶ ὀλίγας μόνον στιγμὰς μὲ τὴν μνήμην αὐτοῦ . . .

Ωραία λεωφόρος πλατεῖα, ἐνὸς καὶ πλέον χιλιομέτρου μήκους φέρει διὰ μέσου τοῦ τερπνοτάτου δασυλλίου ἐκ τοῦ σιληνοδρομικοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ χωρίον. Πυκνὴ, ὡς παρατεταγμένοι στρατιῶται, δενδροστοιχία ἐξ ὑψικόμων αἰγέρων καὶ λωτῶν, περὶ σύν εἵλισσεται θαλερὸς πάντοτε ὁ ἑρπηστικὸς κισσός, σκιάζει δαψιλῶς τὸν ώραίον τοῦτον δρόμον. Τὰ κηπία καὶ αἱ αιμασιαὶ, ἃς ἀναφέρει δὲ Μεγαλοπολίτης ιστορικὸς Πολύδιος, ἀναθάλλουσι καὶ πάλιν ἀκμαῖαι. Συνήθως ὅμως ὡς φοάκται τῶν διαφόρων κήπων χρησιμεύουσι σήμερον πυκναὶ σειραὶ λευκῶν ἢ ἄλλων δέδρων, περὶ ἃς περιπλέκεται συστρεφομένη ἡ ἀκανθώδης βατομωρέας ἡ ἀναρριχᾶται ἐνηγκαλισμένη ἡ μαχρόκλαδος κληροτίς. Μετρεῖται πανταχοῦ ἡ δρῦς καὶ ὁ λωτὸς μὲ τὴν ύψηλὴν λεύκην, ίσταται ἀντιμέτωπος δὲ πλάτανος πρὸς τὴν εὐώδη ἵτεαν καὶ ἀδελφωμένη μένει πάντοτε ἡ μωρέα μετὰ τῆς πλατυφύλλου καρυᾶς. Μορμυρίζουσι διαρκῶς φλύαρα ῥύακια, τέκνα ἀθάνατα ἀγηράτου μητρὸς τῆς Ἑπερείας, κροτοῦσιν ἀενάως καὶ μονοτονῶς νυχθημερὸν ἐργαζόμενοι οἱ πολλοὶ τοῦ χωρίου ὅδρεμυλοι, γλυκὺν εξέρχεται ἐκ τῶν ἀδιαβάτων λογγιῶν τῶν ἀγδόνων τὸ ἄσμα καὶ

όξεια διασχίζει τὸν ἀέρα ἡ φωνὴ τῆς ἀτμομηχανῆς τοῦ σιδηροδρόμου, ἡ φωνὴ τῆς καμίνου τοῦ ἔργοστασίου τῶν Γιαννοπούλων διαλαλοῦσα εἰς τὰ πέρατα τῆς Θεσσαλίας τὴν πρόσοδον καὶ τὸν πολιτισμόν. 'Αλλ' ἴδου εἰσέρχομαι εἰς τὸ χωρίον. 'Επὶ τῶν κορυφῶν τεραστίων πλατάνων, ἐπὶ τῆς στέγης Τουρκικῶν πύργων, ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς ωραίας τοῦ χωρίου ἐκκλησίας, πανταχοῦ, ὅπου ἔξεχουσα κορυφὴ προβάλλει, διακρίνω φωλεὰς πελαργῶν καὶ τούτους μέτοντος μακροὺς αὐτῶν πόδας ὑπεράνω τούτων ἵσταμένους καὶ κροτοῦντας τὰ μακρά των ῥάμφη δίκην ἀτελευτήτων χειροκροτημάτων, ἐν ᾧ στίφη ἀναρίθμητα κολοιῶν διασχίζουσι διαρκῶς τὸν ἀέρα ὄχληρῶς καὶ ἀχαρίτως καὶ συγκεκομένως κρώζοντα. Παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ χωρίου ἵσταται ὄρθιὸς ὁ μιναρὲς τουρκικοῦ τζαμείου μνημεῖον ἀπαίσιον ἐκλιπούσης τυραννίας. Οὐδεμίαν μεταβολήν, οὐδεμίαν πρόσοδον, οὐδεμίαν ρύμοτομίαν, οὐδὲν σχέδιον βλέπω. Τὰ πάντα ἀκίνητα, τὰ πάντα στάσιμα, τὰ πάντα νεκρά, τὰ πάντα ὅμοια πρὸς τὴν χάρταν τοῦ 'Ρήγα. Μόνον μία ἐγκαρσίως διασχίζουσα τὸ χωρίον ὁδός, ἀφετὰ πλατεῖα, μὲ εὐάριθμα δένδρα, μὲ ὀλίγα ἔκατέρωθεν νεόκτιστα μαγαζεῖα, ἀπεριγράπτως ἐχθρὰ τῆς εὐθυγραμμίας καὶ τῆς κανονικότητος, ἐγένετο ἐπίτηδες φαίνεται διὰ νὰ ἔκθεσῃ εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἐπισκεπτῶν τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἐλεεινότητα τῶν 'Ελλήνων μηχανικῶν.

'Η πρώτη ἐντύπωσις ἔχει τοῦ χωρίου οἰκτρά, οἰκτροτάτη. Μία κηλίς εἰς μίαν ώραίαν είκόνα. Τὸ χωρίον εἶναι ἡ κηλίς, εἰκὼν δὲ ἡ πέριξ φυλλομανῆς καὶ κατάρρυτος φύσις. Οἰκίαι εὐρωτιῶσαι, σεσαθρωμέναι, πλίνθιναι, ἀληθῆ ἔρειπια, μὲ ὀλίγας διαιρέσεις, μὲ πολλὰ παράθυρα, πύργοι Τουρκικοὶ ὑπερύψηλοι χωρὶς παράθυρα, προγάστορες, τυφλοὶ μᾶλλον ἢ παραβλῶπες, ἄνδρες κοντοὶ μᾶλλον ἢ ύψηλοι, ἥλιοκατεῖς, σιωπηλοί, καχύποπτοι, μὲ ἔξεχοντα ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μῆλα τοῦ προσώπου μὲ μπούντούρια καὶ φέσι καὶ γελέκι, μὲ φωκὸλ καὶ λαιμοδέτην, καθάριοι, φυλήσυχοι, λιτοδίαιτοι, ἀλλ' οὐδὲν τὸ πνευματῶδες διὰ τοῦ προσώπου ἐκφράζοντες, γυναικεῖς βραχύσωμοι, μικροκαμωμέναι, συνεκτικαί, στρογγυλοπρόσωποι, ἥλιοκατεῖς, ἐργατικαί, negligées καὶ γυμνόποδες τὰς καθημερινάς, μὲ λουστρίνι καὶ γραφικωτάτην βραχεῖαν πολύχρωμον μεταξίνην ἐσθῆτα ώς βυζαντιναὶ ἀγιογραφίαι τὰς ἑορτάς, ιδοὺ ἡ φάτσα τῶν καραγκούνηδων, οἵτινες ὑπεροφάνως φέρουσι καὶ τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ ὄνομα. 'Αλλ' ὄφειλω ἐνταῦθα νὰ παρουσιάσω καὶ τὴν ἄλλην ὅψιν τῆς εἰκόνος. Αὗτη δὲ εἴναι οἱ Βλάχοι, οἵτινες ἐρχόμενοι πρὸς παραχείμασιν ἐκ τῆς 'Ηπείρου καὶ Μακεδονίας κατοικοῦσι τὰ ὑπεράνω τῆς. 'Υπερείας ὑψηλὰ μέρη ἐν οἰκίαις λιθοκτίστοις καὶ μακραῖς. Δὲν δύναμαι δὲ

νὰ παραλίπω ὅτι κατὰ κανόνα ἀπαράβατον οἱ Βλάχοι ἐκ μὲν τῆς πατρίδος των ἀναχωροῦσι τὴν μεταμεσημερίαν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἐκ δὲ τοῦ Βελεστίνου τὴν μεταμεσημερίαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Οὕτω δὲ κατὰ τοῦτο οἱ δύο μεγαλομάρτυρες ἄγιοι ἀπέθησαν οἱ δύο τροπικοὶ τῶν Βλάχων. Οἱ Βλάχοι εἶναι φουστανέλλοφόροι, ύψηλοί, εὐθύκορμοι, εὔσταλεῖς, ὀλιγόσαρκοι, εὐκίνητοι πλὴν τοῦ κυρίου Ἀναγνώστη ὅστις θέλει ὀλόχληρον Βασιλικὸν διάταγμα διὰ νὰ μετακινηθῇ, μὲ ἐν Τουρκικὸν φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οὔτινος ἡ ἐρυθρὰ μὲν ἀπόχρωσις δεικνύει τὸ πῦρ τῆς νεότητος, ἡ λευκὴ δὲ τῆς ζωῆς τὸν χειμῶνα, μὲ μίαν σιάρκαν ἐπὶ τῶν νώτων πολύπτυχον, μὲ ἐν σελλάχιον εἰς τὴν μέσην, σωστὸ μπαλκόνι, ὡς προσφυέστατα τὸ ὠνόμασαν οἱ Ζακύνθιοι θερισταί, τσαρουχοφρεμένοι λεβέντηδες, σωστοὶ ἀρματωλοὶ καὶ κλέφται τοῦ 21 εἰς τὸν χορόν, θορυβώδεις ἐν ταῖς συζητήσεσι, περισσότερον ζωηροὶ παρὰ καθάριοι, ἀνειλικρινεῖς καὶ δύσπιστοι πρὸς τοὺς καραγκούνηδες καὶ διὰ τοῦτο ἀδιαλλάκτως ὑπ' αὐτῶν μισούμενοι καὶ περιφρονούμενοι, ἀπολαύοντες μὲν πλήρη τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἀλλ' οἱ πολλοὶ ἀπολιτογράφητοι ἀφορολόγητοι καὶ ἔχθροὶ τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως, μὲ γυναῖκας ἀδιακρίτου ἡλικιας καὶ ἐσβεσμένης ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν ὥραιότητος, ἵδου ἡ ἄλλη ὅψις τῆς εἰκόνος, ἡτις ἀποτελεῖ τὸ ἔτερον ἦμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βελεστίνου. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσητε περὶ τὰς δέκα οἰκογενείας Ἀθιγγάνων καὶ ἄλλας τόσας φραγκοφρεμένων ὑπαλλήλων ὡς καὶ τινας Σαράκατσιαναίους ποιμένας, θὰ ἔχητε πληρες μωσαϊκὸν τοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐνδυμασίας, τῆς γλώσσης, τῶν ἔθιμων κλπ.

Συμπληροῦνται ἡδη δύο ἔτη, ἀφ' ὅτου διατρίβω ἐν Βελεστίνῳ. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μαχρὸν τοῦτο διάστημα ὄφειλω νὰ ἔξαρω τὸ φιλοδίκαιον καὶ φιλήσυχον τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων. Οὐδὲν ἔγενετο δυνάμενον νὰ ταράξῃ τὴν βασιλεύουσαν ἐν αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ὅμονοῖαν. Ἡ ἔρις ἔχει ἐντελῶς ἀπ' αὐτῶν ἀποξενωθῆ. Οὔτε ναός, οὔτε βωμός, οὔτε λατρεία, οὔτε θυσία, οὔτε προσευχὴ, οὔτε ἀγάπη πρὸς αὐτὴν προσφέρεται. Ἡ στρατιωτικὴ μάλιστα ἀστυνομία κατήργησε καὶ τοὺς πυροβολισμούς, οἵτινες κατ' ἀρχαῖον ἐλληνικὸν ἔθιμον ἔγενοντο πάντοτε οἱ ἔξαγγελοι τῶν εὐτυχῶν συμβεβηκότων τῆς οἰκογενείας. Οἱ γάμοι, οἱ ἀρραβώνες, τὰ βαπτίσματα, αἱ γεννήσεις διεξάγονται πλέον βωβά, μὲ δλας τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Παπαποστόλη ὅτι τοῦτο εἶναι ἐναντίον τῆς θρησκείας! Ὁφείλω δὲ ἐνταῦθα νὰ προσθέσω ὅτι τὸ σιμίτι εἶναι τὸ εὐγλωττότατον προσκλητήριον εἰς τοὺς γάμους, καὶ ὅτι τοῦτο οὐδὲν γράμμα, οὐδεμία κάρτα, δσον χρυσῆ, δσον πολυτελῆς καὶ ἀν εἶναι, δύναται

νὰ ἀντικαταστήσῃ. Τά μαγαζεῖα κλείουν πάντοτε πρὸ τῆς ἀστυνομικῆς διατάξεως ἐλλείψει θαμώνων. Οἱ δὲ κάτοικοι κοιμῶνται καὶ ἔξυπνοῦν μὲ τὴς χόταις. Ἐν ταῖς ὁδοῖς φωτιζομέναις ἀμυδρότατα διὰ φανῶν, ὡν τὸ φέγγος δύναται νὰ συγχριθῇ μόλις πρὸς τὴν λάμψιν πυγολαμπίδος, βασιλεύει τὴν νύκτα ἄκρα ἡ συγγία καὶ ἐρημία. Ἀπὸ τὸ χωρίον λείπουν ἐντελῶς οἱ κῶμοι. Ἐξέπνευσεν εἰς τὰ χείλη τοῦ Ρήγα τὸ ἄσμα τοῦ Βελεστίνου καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ εἶναι ξένοι πάσης εὐθυμίας, πάσης φαιδρότητος, πάσης παιδικῆς ζωῆς, πάσης νεανικῆς παρεκτροπῆς. Τὰ πάντα σήμερον εἶναι νέκρωσις, τὰ πάντα ἀθυμία, τὰ πάντα λύπη, τὰ πάντα πένθος. Νομίζει τις ὅτι μέ τὴν γέννησιν τοῦ 'Ρήγα ἔξεθύμανεν ἐντελῶς δ τόπος οὗτος καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ συναπῆλθε καὶ συνεξέλιπε τελείως ἡ χαρά, ἡ ζωή, ὁ γέλως, ἡ ποίησις, τὸ ἄσμα, ὁ ἐνθουσιασμός. Μόνον δὲ κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν τοῦ χειμῶνος γινόμενος χορὸς δὲ καταλήγων εἰς ἀμοιβαῖον πάντοτε καθέχλικεμα καὶ κατὰ τὸ ὅποιον ἀπίστευτον! ὅλα τὰ τραγούδια χορεύονται, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ νάνι—νάνι ἔξαιρουμένου, μόνον δὲ χορὸς αὐτὸς μαρτυρεῖ ὅτι δὲ τόπος οὗτος δὲν εἶναι δὲ κῆπος τοῦ κλαυθμῶνος καὶ ὅτι τὸ Βελεστίνον δὲν εἶναι τῆς Θεσσαλίας ἡ νεκρούπολις!

Οὐδὲν ἄλλο περίεργον ἔχω νὰ ἀναφέρω περὶ Βελεστίνου. Ἐξ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου οὐδὲ ἔχνος σώζεται πλέον. Μόνη ἡ ὥραιχ 'Τύπερεια, εἰς τὰ χρυστάλλινα τῆς ὅποιας νερὰ δὲν λούεται πλέον ἡ λευκώλενος 'Αφροδίτη, ἀλλ᾽ ἡ δυσειδῆς χωρική, μόνη αὕτη ἀγήρατος καὶ ἀμετάβλητος ἔξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ πλουσίαν τὴν ύγρὰν (61 ὥκ. 19° K) συνδρομήν της εἰς τὸ χαριτωμένον τοῦ Βελεστίνου δασύλλιον. Κατοπτρίζεται εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ιστάμενος ὄρθρος δὲ Τουρκικὸς μιναρὲς καὶ κοάζουσιν ἀπαισίως τὴν νύκτα οἱ ἐν αὐτῇ διατάχμενοι φλύαροι βάτραχοι. Τυπεράνω τῆς 'Τύπερείας ἐπὶ ἐπιπέδου τινὸς ύψωματος διου ἄλλοτε ἔκειντο τῶν Φεραίων βασιλέων τὰ ἀνάκτορα, βλέπω σήμερον ὡς Τουρκικὰ σεράγια, τὰς μακρὰς λιθοκτίστους σίκιας τῶν Βλάχων καὶ δυτικώτερον παρὰ τὸ σημερινὸν νεκροταφεῖον τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας τῶν Φερῶν ἀκροπόλεως. Ἀπὸ τοῦ ὑψους δύμως τούτου θυμασία διανύγεται πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν σου ἡ θέα τῆς ἀχανῆς πεδιάδος τῆς Λαρίσης μέχρι τῶν Κυνὸς κεφαλῶν καὶ μέχρι τοῦ 'Ολύμπου μὲ μιαν βαθέως κυκνῆν γραμμὴν κάτω τοῦ Μαυροβουνίου, τὴν Κάρλαν λίμνην, 'Ο' (λυμπίος μακρὰν εἰς τὸ τέρμα τῆς παρατηρήσεως σου προχύπτει ἐκ τοῦ ἀχανοῦς γλαυκὸς ὡς δὲ οὐρανός, συνεχῆς πρὸς αὐτόν, ἀδιαχώριστος, ἀδιάσπαστος, ἀστερέωτος. Ο εἰς, ἀδιάκριτος ἔξακολούθησις τοῦ ἄλλου. Οὔτε

σύγκος δρους, οὕτε δειράδες, οὕτε κλιτύες, οὕτε κορυφαί. Τὰ πάντα ἀμαυρῶς ὑποκυανίζουσα ὅλη. Αὐτὴ δὲ ἡ συνέχεια, αὐτὴ ἡ ἀδιάκριτος ἐναλλαγὴ τῆς ὅλης, αὐτὸ τὸ διμοιόμορφον, τὸ ἄνευ διαυγείας κυανοῦν οὔρανοῦ καὶ Ὁλύμπου, σὲ κάμνουν νὰ ἐννοήσῃς διὶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι οὐδεμίαν διάκρισιν ἔκαμνον μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ δρους; τούτου καὶ διὶ δρίζοντες ὡς κατοικίαν τῶν θεῶν τὴν ύψιστην κορυφὴν τοῦ Ὁλύμπου ὥριζον ταυτοχρόνως καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανόν.

Κάτω τῆς ἀκροπόλεως ἐπὶ ἐδάφους, διπερὶσπειδωσε τοῦ ἀγροτοῦ ἡ σκαπάνη, εὐρίσκεται ἡ κατοικία τοῦ Ρήγα. Οὕτε οἰκίαν τοῦ μεγαλομάρτυρος διακρίνω, οὕτε θεμέλια. Τὰ πάντα ἀνέσκαψε τοῦ γεωργοῦ ἡ ἀξίνη καὶ τὸ πηγάδι ἐκεῖνο, διπερὶ ὡς ἄλλη Κασταλία ἔκαμεν ἄλλοτε τὸν Ρήγαν ποιητήν, κεῖται σήμερον καὶ αὐτὸ ἐγκαταλειπμένον καὶ ἀνυδρον. 'Αλλ' οὐδὲν βλέπω, οὐδὲν ἀκούω μαρτυροῦν τὴν γέννησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ Ρήγα ἐν Βελεστίνῳ. Ἐξηφάνισε τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ τυράννου ἡ μάχαιρα, ἐξηφάνισε τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ ὁ ἀδυσώπητος χρόνος καὶ οὐδεὶς σήμερον ἐν Βελεστίνῳ γνωρίζει τί νὰ σοῦ εἴπῃ περὶ τοῦ Ρήγα. Οὐδείς, ἀπολύτως οὐδεὶς φέρει τούτου τὸ ὄνομα. Εἶναι ἀρά γε βαρὺ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ βαστάσῃ ἡ ἡ σκληρὰ ἀνάγκη τῆς μετὰ τῶν μανιακῶν Τούρκων συμβιώσεως καὶ τῆς αὐτοσυντηρησίας τὸ αἰσθημα τοὺς ἀπεξένωσεν ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο ὄνομα; "Οπως καὶ ἀν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ βέβαιον εἶναι διὶ τὸ ὄνομα 'Ρήγας ἐπρεπε νὰ εἰναι τὸ προσφιλέστερον καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον ὄνομα ἐν Βελεστίνῳ. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ συγχωρήσῃ αὐτοὺς διὶ μετὰ δεκατετρακετῆ ἑλεύθερον βίον δὲν εύρεθη εἰς νὰ ὄνομάσῃ τὸ τέχνον του Ρήγαν, ἀλλ' ἀφῆκαν νὰ ἀναζήσῃ τοῦτο μόνον ὡς τίτλος ἐνὸς καφενείου! Οὐδὲν ὄνομα ἀκούω τοῦ Ιάσονος, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀδμήτου, τῶν παναρχαίων τῆς πόλεως βασιλέων. Τὰ πάντα ἀπέθανον, τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν, τὰ πάντα ἐλησμονήθησαν καὶ μόνη ἡ "Αλκηστίς μετὰ τριάκοντα ὀλοκλήρων αἰώνων πάροδον ἀνέζησε πάλιν εἰς ἐν χαριτωμένον θυγάτριον τοῦ Δημάρχου Φερῶν κ. Γιαννοπούλου. 'Αλλὰ φεῦ! ἀπέπτη καὶ αὐτό . . .

'Εκ Βελεστίνου κατὰ Λεύκαν τοῦ 1895.

ΧΡΙΣΤΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ